

Österåkers kommuns remissvar på granskningshandlingen till ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Bakgrund

Österåkers kommun har tagit del av Region Stockholms granskningshandling till ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS). Kommunens remissvar ställer sig bakom det STONO-gemensamma yttrandet och kompletterar i detta dokument med specifika synpunkter för Österåkers kommun.

Kommunen lämnade ett omfattande samrådsyttrande den 30 augusti 2024. I detta granskningsyttrande följer kommunen upp sina tidigare synpunkter från samrådet och bedömer i vilken utsträckning de har beaktats i granskningsförslaget. Sammanfattningsvis välkomnar kommunen att vissa förbättringar har gjorts mellan samrådsförslaget och granskningshandlingen, men konstaterar att ett antal viktiga synpunkter kvarstår och behöver beaktas i den slutliga versionen av RUFS.

Målstrukturen

Österåkers kommun ser positivt på att målstrukturen i granskningsförslaget har utvecklats vidare för ökad tydlighet. Kommunen noterar att Region Stockholm omarbetat målstrukturen genom att införa långsiktiga mål och kortsiktiga mål, i stället för de övergripande mål och prioriteringar som fanns i samrådsförslaget. Denna justering, där ”prioriteringar” ersatts av kortsiktiga mål kopplade till långsiktiga effektmål, är ett steg i rätt riktning för att tydliggöra kopplingen mellan vision, mål och åtgärder.

Samtidigt anser kommunen att målen i RUFS fortsatt är relativt övergripande och likartade till sin natur, vilket kan försvåra uppföljning av planens genomförande. Under samrådet efterlyste kommunen mer detaljerade och mätbara mål eller delmål. Kommunen vidhåller att RUFS bör inkludera mätbara mål eller indikatorer inom relevanta områden för att bättre stödja uppföljning och ge kommunerna vägledning. Kommunen föreslår att den slutliga planen kompletteras med sådana tydliga målformuleringar, alternativt att det tydligt hänvisas till uppföljningssystem eller kommande regionala strategier där måluppfyllelsen kan mätas.

Rumslig utveckling och plankarta

I samrådsyttrandet påpekade Österåker en skillnad mellan kommunens prognos för bostadsökning och regionens beräkning av bostadsbehov i

samrådsförslaget. Detta påverkar kommunen när det gäller dialoger och förhandlingar om investeringar från Trafikverket och Trafikförvaltningen, eftersom det utpekade bostadsbehovet enligt RUFS är lägre än planerad byggnation. I granskningshandlingen har bostadsbehovsbedömningen uppdaterats. Eftersom Österåkers kommun nyligen har justerat ned sin bostadsbyggnadsprognos och Regionen något har ökat Österåkers andel i sina beräkningar, har skillnaden mellan beräkningarna minskat, men är fortfarande betydande. Österåkers kommun vill därför framhålla vikten av bättre överensstämmelse med kommunens egen prognos.

Österåkers kommun noterar med stor tillfredsställelse att Rosenkälla inte längre är utpekad som område för transport-/varuhanterande verksamheter i granskningshandlingen. Kommunen tackar Region Stockholm för att ha hörsammat synpunkterna i detta avseende. Kommunen ser fram emot att fortsätta dialogen om hur området kan bidra till regionens övergripande mål om hållbar och attraktiv utveckling.

Vidare vill kommunen understryka vikten av att Region Stockholm i både text och kommunikation gentemot andra myndigheter – särskilt Länsstyrelsen – tydligt framhåller att RUFS:ens bebyggelsekategoriseringar och plankartor är schematiska och vägledande. Det är avgörande att denna princip inte bara framgår av plantexten utan också förmedlas i praktisk tillämpning, då det tidigare förekommit att statliga myndigheter tolkat regionala plankartor alltför bokstavligt i tillsynsärenden. En tydlig kommunikation om den schematiska karaktären är därför viktig för att undvika missförstånd och för att säkerställa en samordnad planeringspraxis.

Transportinfrastruktur

En av de viktigaste synpunkterna från Österåkers kommun under samrådet gällde bristen på långsiktig redovisning av större infrastrukturbehov som ännu inte är formellt beslutade eller finansierade. RUFS sträcker sig ända till år 2060, men i samrådshandlingen redovisades endast infrastrukturprojekt som redan har beslutad finansiering, vilket kommunen påtalade som problematiskt. Kommunen framhöll särskilt två projekt av stor betydelse för denna del av regionen: dubbelspår på Roslagsbanan hela vägen till Stockholm samt Roslagsbanans förlängning till Arlanda flygplats.

Det är glädjande att Region Stockholm delvis har beaktat behovet av längre tidshorisont genom att i granskningsskedet utveckla beskrivningen av transportbehoven och ta fram en bilaga på detta tema. Trots detta saknar kommunen fortfarande explicita skrivningar eller kartutpekanden för ovan nämnda projekt. Österåkers kommun har förståelse för att alla projekt inte är finansierade i dagsläget, men anser att RUFS som strategisk plan bör kunna peka ut även ännu ej beslutade nyckelinvesteringar som behövs före 2060. Detta skulle ge vägledning åt statliga och regionala aktörer i deras långsiktiga planering.

Österåkers kommun vill även uppmärksamma att det i RUFS och dess transportbilaga saknas ett tydligt ställningstagande kring åtgärder för att påverka transportbehov och val av transportsätt, samt effektivisering av befintligt transportsystem. Dessa åtgärds kategorier är centrala för att uppnå ett hållbart och resurseffektivt transportsystem i hela regionen. Dessa bidrar inte bara till klimatmålen, utan också till jämlik tillgång till transporter och en bättre hushållning med regionens befintliga infrastruktur.

Tekniska försörjningssystem

Kommunen betonade under samrådet de växande utmaningarna kring regionens tekniska försörjningssystem – såsom elförsörjning, fjärrvärme, VA, avfall och annan kritisk infrastruktur – och behovet av robust planering för dessa. Dessa system är till sin natur ofta regionala eller mellankommunala, vilket innebär att RUFS har en viktig roll i att ge vägledning och stöd för samordning.

Tyvärr finner kommunen att granskningsförslaget inte i någon större utsträckning har förstärkt avsnittet om tekniska försörjningssystem jämfört med samrådsförslaget. Frågorna är fortfarande i huvudsak samlade under den breda prioriteringen (numera målet) “Robusta tekniska försörjningssystem med säker tillgång” utan närmare konkretisering. Kommunen vidhåller att RUFS bör ge ett tydligare utslag i dessa frågor. Det skulle till exempel kunna ske genom att pekas ut specifika strategier eller åtgärder, eller genom tydliga hänvisningar till kompletterande regionala strategidokument. Under samrådet efterfrågade kommunen just en tydligare koppling till befintliga regionala planer, såsom den regionala vattenförsörjningsplanen, för att visa hur frågor om vatten, energi och avfall ska hanteras på regional och mellankommunal nivå framöver.

Genom att ge dessa frågor större tyngd i planen – utan att för den skull detaljreglera dem – kan RUFS fungera som ett bättre stöd för kommunernas arbete med infrastruktur-försörjning. Österåkers kommun står redo att samarbeta i regionen för att hitta långsiktiga lösningar, och kommunen önskar att RUFS signalerar samma ambition genom att bredda och fördjupa avsnittet om robust teknisk infrastruktur i den slutliga planen.

Landsbygdens, skärgårdens och besöksnäringens förutsättningar

Kommunen uppskattar att RUFS i både samråds- och granskningsversionen framhåller vikten av en levande landsbygd och skärgård som en del av regionens utveckling. Kommunen vill dock understryka dess tidigare synpunkt att jobbskapande åtgärder och året-runt-service är avgörande för att upprätthålla en livskraftig skärgård och landsbygd. I Österåkers skärgård utgör exempelvis bygg- och entreprenadverksamhet de största arbetsgivarna, och besöksnäringen (turismen) har stor potential att expandera – förutsatt att den får rätt förutsättningar och stöd. Tyvärr ser kommunen att RUFS fortfarande behandlar dessa frågor relativt fåordigt. Kommunen hade gärna sett att planen

tydligare stödjer utvecklingen av besöksnäring i skärgården, t.ex. genom att lyfta behov av bättre transporter och avfallshantering anpassade för året-runt-turism. Sådana åtgärder är viktiga för att möjliggöra året-runt-boende och turism och därigenom stärka lokala näringar i skärgårdsområdet. Österåkers kommun saknar detta klagörande i granskningshandlingen och föreslår att den slutliga planen kompletteras i detta avseende.

Österåkers kommun vill särskilt uppmärksamma frågan om kärnöar i skärgården. I granskningshandlingen har endast Ingmarsö pekats ut som kärnö i vår del av skärgården. Kommunen anser att även Husarö bör ingå som kärnområde tillsammans med Ingmarsö. I kommunens översiktsplan och i det tematiska tillägget *Kust och skärgård* är båda dessa öar utpekade som kärnområde, vilket speglar deras centrala roll i skärgårdsstrukturen. Husarö utgör tillsammans med Ingmarsö viktiga nav med bofast befolkning och servicefunktioner. Genom att inkludera både Ingmarsö och Husarö som kärnöar kan RUFS bättre harmonisera med kommunens planering och ge starkare stöd för en långsiktigt hållbar utveckling av skärgårdsområdena.

Österåkers kommun anser att begreppet *besöksnäring och turism* i RUFS med fördel kan ersättas eller kompletteras med det bredare begreppet *destinationsutveckling*. Destinationsutveckling innefattar inte enbart insatser för att attrahera besökare, utan omfattar också utveckling av service, infrastruktur och aktiviteter som kommer den lokala befolkningen till del. På så sätt betonas att en hållbar utveckling av skärgård och landsbygd bygger på synergier mellan turism, lokalsamhälle och näringsliv. Genom att använda begreppet destinationsutveckling kan RUFS tydligare signalera att utvecklingen av attraktiva miljöer för rekreation och upplevelser ska bidra både till regional tillväxt och till god livskvalitet för de som bor och verkar i området året runt.

Kommunen vill i sammanhanget också betona vikten av att regional kultur och fritid blir tillgänglig även utanför de centrala stadskärnorna. Landsbygdens och skärgårdens invånare bör kunna ta del av kulturutbud och samhällsservice utan att behöva resa långa sträckor. RUFS bör beakta detta helhetsperspektiv för att alla delar av regionen "ska leva".

Tysta områden och skogsbruksmark

Österåkers kommun vill uppmärksamma två natur- och miljörelaterade aspekter som kommunen anser att RUFS fortsatt behöver utveckla: tysta områden samt användning av skogsbruksmark.

För det första nämns tysta områden endast kortfattat i RUFS, och då som en möjlighet inom de gröna kilarna. I en växande storstadsregion blir bevarandet av ostörda, tysta miljöer allt viktigare för rekreation och folkhälsa. Redan i RUFS 2010 presenterades tysta områden som ett kartunderlag på regional nivå. Med modern GIS-analys finns goda möjligheter för Region Stockholm att sammanställa och presentera ett planeringsunderlag för tystnadsvärden. Kommunen föreslår att den slutliga planen inkluderar en redovisning av utpekade tysta områden av regional betydelse eller åtminstone formulerar en

strategi för att bevara tystnaden i särskilt värdefulla miljöer. Ett sådant ställningstagande från RUFS skulle underlätta för planeringen av lugna rekreativsmiljöer i takt med att omgivningsbuller breder ut sig.

För det andra saknar kommunen vägledning i fråga om skydd av skogsbruksmark i RUFS. Skogsbruk är ett riksintresse enligt 3 kap.4 §, vilket innebär att skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar ett rationellt skogsbruk. Men det sägs inget om hur regionen ser på ianspråktagande av skogsbruksmark för bebyggelseändamål. Österåkers kommun anser att RUFS bör behandla frågan om hänsyn till det skyddade intresset tydligare.

Sammanfattande slutsats

Österåkers kommun välkomnar den dialog som förts under framtagandet av RUFS:en och de förbättringar som har gjorts mellan samråds- och granskningsskedet. Samtidigt konstaterar kommunen att ett antal av våra synpunkter kvarstår obesvarade i granskningshandlingen. Kommunen vidhåller därför dessa synpunkter och anser att de måste beaktas i den slutliga versionen av RUFS:en för att planen ska få fullt genomslag och legitimitet.

Förhoppningen är att den regionala utvecklingsplanen blir ett kraftfullt verktyg som även återspeglar förutsättningarna i Stockholmsregionens alla delar – urbana såväl som rurala. Österåkers kommun ser fram emot fortsatt samverkan med Region Stockholm i det fortsatta planarbetet. Kommunen hoppas att synpunkterna tas i beaktande och att de bidrar till en ännu bättre och mer heltäckande RUFS. På så vis kan vi tillsammans säkerställa att Stockholmsregionen utvecklas till Europas mest attraktiva och hållbara storstadsregion, med möjligheter och livskvalitet för alla inom regionen.